

Toespraak dodenherdenking in Westmaas

Gemeente Hoeksche Waard

4 mei 2021

Geachte toehoorders en lezers,

Het jaarthema van het Nationaal Comité 4 en 5 mei is dit keer

'Na 75 jaar vrijheid'.

Wat mij betreft hoort er achter dit thema een komma achter te staan, want die woorden verdienen een vervolg.

Vrijheid, Wat is dat? Het is een indrukwekkend woord met een diepe betekenis. Vrijheid is dan meer dan een woord met een breed begrip. Want, wat is dat, vrijheid? Wat betekent vrijheid? Voor u, voor mij?

Wat weten wij eigenlijk over de diepe betekenis van vrijheid, nu wij al zo lang geen oorlog, geen bezetting of overheersing meer kennen, althans, niet van nabij?

Wie een oorlog heeft meegemaakt heeft waarschijnlijk andere gedachten en gevoelens bij die vrijheid dan de gemiddelde Nederlander van nu. Het woord vrijheid in de context van oorlog, bezetting en voortdurende dreiging geven dit woord een lading die we op ons in moet laten werken; die we moeten doorleven. Het gevoel van vrijheid geeft ruimte en biedt perspectief.

Sinds januari vorig jaar, toen het coronavirus zich langzaam meester maakte van de wereld, kreeg het woord vrijheid weer een andere lading. Opeens, onverwacht, werden we beperkt. Niet omdat er een oorlog was uitgebroken, maar omdat een onzichtbare vijand het op ons en op onze vrijheid had gemunt. Er ontstond een dreiging met een crisis tot gevolg die iedereen raakte, een crisis die onze vrijheid van doen en van laten in onze persoonlijke levenssfeer op de meest indringende manier aantastte.

Want wat betekent vrijheid voor ons middenin een pandemie? Zeker nu kunnen we ons handelen niet anders zien dan in relatie tot onze medemens. Waar begint en waar eindigt onze eigen vrijheid in verantwoordelijkheid tot die van de ander?

In het essay 'Het fundament van vrijheid' van Daan Roovers, tot voor kort Denker des Vaderlands, schrijft zij dat uit onderzoek blijkt dat het begrip vrijheid veel verschillende invullingen kent.

Dat begrip en nóg meer het gevoel van vrijheid wordt dan verwoordt als: 'Kunnen gaan en staan waar je wilt' en 'Je eigen keuzes kunnen maken'. Het 'Jezelf kunnen zijn' en 'Vrij zijn om te doen en om te zeggen wat je wilt', maar ook 'niet beperkt worden'. Het gaat om een scala van vormen van vrijheden zoals keuzevrijheid, bewegingsvrijheid en vrijheid van meningsuiting.

In een oorlog komen al die begrippen op losse schroeven te staan. Nú weten we dat dit ook geldt als er een pandemie heerst. Door de coronacrisis zijn onze vrijheden beperkt, maar wel anders.

Vrijheidsberoving door een vijandige bezetter heeft een totaal andere lading dan vrijheidsbeperking in het belang van onszelf en van onze medemens door een pandemie.

Onze vrijheid is niet vanzelfsprekend, daarvan moeten wij ons bewust zijn en blijven. De Nationale herdenking, zoals we die elk jaar houden op 4 mei, is daarvoor een indrukwekkend moment. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat er elk jaar meer mensen aan meedoen, ook al is dat door de coronamaatregelen nu niet heel goed zichtbaar. En het doet ons allen en zeker ook mijzelf veel genoeg te merken dat ook kinderen en jongeren, gesteund door het onderwijzend personeel zich hierbij actief betrokken tonen.

Het is dan ook van het grootste belang dat de jeugd wordt betrokken bij thema's als oorlog, vrede, vrijheid. De kinderen van nu hebben te maken met een wereld vol onrust. Dit is weliswaar niet alleen van nu, gebiedt de eerlijkheid te zeggen, want ook in de oudste geschiedenissen lezen we dit terug, al mogen we bij ons, in het westen van Europa, dankbaar zijn dat we inmiddels terug mogen blikken op een lange periode van vrede.

Met de coronacrisis is er op wereldschaal een dreiging bijgekomen. Gezondheid en vrijheid zijn niet meer vanzelfsprekend. Veel vrijheden van ruim een jaar geleden zijn voor jong en oud, in ons aller belang, ingeperkt. De schooltijd van onze kinderen is anders dan voorheen. Het is aan ons om kinderen te laten zien dat je door goed na te denken, naar elkaar te luisteren en elkaar ruimte te geven verder kunt.

De manier waarop wij in ons land op 4 mei de doden herdenken en op 5 mei de vrijheid vieren, is wereldwijd niet gebruikelijk. Dat heeft de hoogleraar Nederlandse geschiedenis, James Kennedy, onderzocht. In de meeste landen liggen deze data veel verder uit elkaar. Volgens hem is onze manier een krachtige combinatie. Ik denk dat hij gelijk heeft. Vieren kan niet zonder herdenken en andersom.

Wie had op 4 mei vorig jaar kunnen denken dat wij op deze plek opnieuw met zo weinigen zouden zijn. Het samen stil te staan bij wat het betekent, het herdenken van onze doden, kan nu jammer genoeg niet anders dan op deze manier. Wij geven daarmee de vrijheid van het samenzijn nu op om onze gezamenlijke vrijheid straks terug te krijgen.

Net als in de andere dorpen in onze gemeente zijn in Westmaas vreselijke dingen gebeurd in de oorlog. De geschiedenis van dit dorp vertelt het verhaal van een inwoner, Johannes Kolf, die politiemans was in Utrecht. In 1942 kon hij zich niet meer verenigen met het werk onder de nazi's en dook hij onder in Friesland. Daar nam hij in december 1944 deel aan de spectaculaire overval op de strafgevangenis van Leeuwarden, waarbij 51 verzetsmensen werden bevrijd. Uiteindelijk moest hij zijn werk in het verzet echter met de dood bekopen.

En in maart 1945 kwam de 12-jarige Bastiaan de Pee uit Westmaas om toen bij het spelen op de Munnikenweg een antitankwapen ontplofte.

Dit verhaal en veel andere kunt u teruglezen in boek Oorlog in de Hoeksche Waard 1940 – 1945, uitgegeven door Museum Hoeksche Waard.

Straks zijn onze gedachten ook bij deze inwoners uit Westmaas en zijn wij twee minuten stil om de doden te herdenken.

Het zou dan mooi zijn als wij in gedachten of in gesprek met elkaar de woorden kunnen vinden die volgen op de komma van het jaarthema 'Na 75 jaar vrijheid'.

Ik wens u allen een zinvolle herdenking en spreek de hoop uit dat wij elkaar volgend jaar op deze plek in wat groter gezelschap kunnen ontmoeten.